

बार्हस्पत्यो भरद्वाजः। इन्द्राग्नी। गायत्री, १-३, १३ त्रिष्टुप्, १४ बृहती, १५ अनुष्टुप्

श्रथद्वृत्रमुत सनोति वाजमिन्द्रा यो अग्नी सहुरी सपर्यात्।

इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता ॥ ६.०६०.०१

सहुरी- शत्रूणामभिभवितारौ। भूरेः- बह्व्याः। वसव्यस्य- सम्पदः। इरज्यन्ता- ईशानौ। सहसा- शक्त्या। सहस्तमा- आवरणानामभिभवितारौ। वाजयन्ता- सम्पत्कामौ। इन्द्राग्नी। यः। सपर्यात्- परिचरेत्। सः। वृत्रम्- आवरणम्। श्रथत्- नाशयति। वाजम्- अन्नम्। सनोति- लभते ॥१॥

ता योधिष्ठमभि गा इन्द्र नूनमपः स्वरुषसो अग्न ऊल्हाः।

दिशः स्वरुषस इन्द्र चित्रा अपो गा अग्ने युवसे नियुत्वान् ॥ ६.०६०.०२

इन्द्र- ईशनाधिदैवत। अग्ने- क्रत्वधिदैवत। ता- तौ युवाम्। नूनम्- निश्चयेन। अपः- उदकानि मूलशक्तिधाराः। स्वः- ज्योतिः। उल्हाः- अपहृताः। उषसः- प्रभातीर्विद्याः। गाः- धेनूश्चिद्रश्मीन्। अभि- अभिलक्ष्य। योधिष्ठम्- अयुध्यथम्। अग्ने- सत्कृतो। इन्द्र- परमेश्वर। नियुत्वान्- प्राणतुरगसम्पन्नः सन्। दिशः। स्वः- ज्योतिः। उषसः- विद्याः। चित्राः- विचित्राः। अपः- जीवोदकानि। गाः- चिद्रश्मीन्। युवसे- पुनरुपासकेन सङ्गमयसि ॥२॥

आ वृत्रहणा वृत्रहभिः शुष्मैरिन्द्र यातं नमोभिरग्ने अर्वाक्।

युवं राधोभिरकवेभिरिन्द्राग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः ॥ ६.०६०.०३

वृत्रहणा- आवरणनाशकौ। वृत्रहभिः- आवरणबाधकैः। शुष्मैः- बलैः। इन्द्र अग्ने। नमोभिः- अस्मत्कृतनमस्कारैः। अर्वाक्- अस्मदभिमुखम्। आ यातम्- आगच्छतम्। युवम्- युवाम्। अकवेभिः- अकुत्सिताभिः। उत्तमेभिः- श्रेष्ठाभिः। राधोभिः- संसिद्धिभिः। अस्मे- अस्मासु। भवतम् ॥३॥

ता हुवे ययोरिदं पप्ने विश्वं पुरा कृतम्। इन्द्राग्नी न मर्धतः ॥ ६.०६०.०४

ययोः । पुरा- पूर्वम् । कृतम्- रचितम् । इदम्- एतत् । विश्वम्- सर्वं कर्म । पप्ने- स्तूयते । ता- तौ ।

हुवे- आह्वये । ईदृशे- अस्मिन् कर्मणि । इन्द्राग्नी । न । मर्धतः- हिंस्तः ॥४ ॥

उग्रा विघनिना मृधं इन्द्राग्नी हवामहे । ता नो मृळात ईदृशौ ॥ ६.०६०.०५

उग्रा- उद्गूर्णौ । मृधः- शत्रून् । विघनिना- हतवन्तौ । इन्द्राग्नी । हवामहे- आह्वयामः । ता- तौ ।

नः- अस्मान् । मृळात- सुखयताम् ॥५ ॥

हतो वृत्राण्यार्या हतो दासानि सत्पती । हतो विश्वा अप द्विषः ॥ ६.०६०.०६

आर्या- सात्त्विकानि । दासानि- तामसानि । वृत्राणि- आवरणानि । हतः- नाशयथः । सत्पती-

सत्तापालकौ । विश्वाः- सर्वाणि । द्विषः- द्वेषभावनानि । हतः- नाशयथः ॥६ ॥

इन्द्राग्नी युवामिमेश्मि स्तोमा अनूषत । पिबतं शम्भुवा सुतम् ॥ ६.०६०.०७

इन्द्राग्नी । युवाम् । इमे- एते । स्तोमाः- मन्त्राः । अभि अनूषत- स्तुवन्ति । शम्भुवा- मङ्गळकरम् ।

सुतम्- रसम् । पिबतम्- अनुभवतम् ॥७ ॥

या वां सन्ति पुरुस्पृहो नियुतो दाशुषे नरा । इन्द्राग्नी ताभिरा गतम् ॥ ६.०६०.०८

या- ये । वाम्- युवयोः । पुरुस्पृहः- बहुभिः स्पृहणीयाः । नियुतः- प्राणवडवाः । सन्ति- भवन्ति ।

ताभिः । इन्द्राग्नी । नरा- नेतारौ । दाशुषे- दात्रे । आ गतम्- आगच्छतम् ॥८ ॥

ताभिरा गच्छतं नरोपेदं सवनं सुतम् । इन्द्राग्नी सोमपीतये ॥ ६.०६०.०९

नरा- हे नेतारौ । इन्द्राग्नी । सोमपीतये- रसानुभूतये । इदम्- एतम् । सवनम्- सम्भजनीयम् ।

सुतम्- निष्पन्नं रसम् । ताभिः- आभिः प्राणवडवाभिः । आ गच्छतम् ॥९ ॥

तमीळिष्व यो अर्चिषा वना विश्वा परिष्वजत् । कृष्णा कृणोति जिह्वया ॥ ६.०६०.१०

यः । अर्चिषा- स्वभासा । विश्वा- सर्वाणि । वना- अरण्यानि । परिष्वजत्- परिष्वजति । जिह्या-
स्वज्वालाया । कृष्णा- कृष्णवर्णानि । कृणोति- करोति । तमग्निम् । ईळिष्व- स्तुहि । आध्यात्मिके
भौमभोगोन्मुखभावानानि भस्म करोतीति भावः ॥१० ॥

य इद्ध आविवासति सुम्नमिन्द्रस्य मर्त्यः । द्युम्नाय सुतरा अपः ॥ ६.०६०.११

यः । मर्त्यः- मनुष्यः । ईद्धे- अग्नावुदीपिते । इन्द्रस्य । सुम्नम्- सुखम् । आविवासति- परिचरति ।
सः । द्युम्नाय- दीप्त्यै । अपः- जीवोदकानि । सुतराः- सुष्ठु तरणीयानि करोति ॥११ ॥

ता नो वाजवतीरिष आशून्पिपृतमर्वतः । इन्द्रमग्निं च वोळ्हवे ॥ ६.०६०.१२

इन्द्रम्- ईशानाधिदैवतम् । अग्निम्- क्रत्वधिदैवतम् । वोळ्हवे- वोढुम् । ता- ताविन्द्राग्नी । नः-
अस्मभ्यम् । वाजवतीः- गतिमतीः । इषः- सत्कामनाः । आशून्- क्षिप्रगामिनः । अर्वतः-
प्राणतुरगान् । पिपृतम्- पूरयतम् ॥१२ ॥

उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या उभा राधसः सह मादयध्यै ।

उभा दाताराविषां रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे वाम् ॥ ६.०६०.१३

वाम्- युवाम् । इन्द्राग्नी । उभा- उभौ । आहुवध्यै- हव्यसमर्पणाय । राधसः- संसिद्धया । सह ।
मादयध्यै- मादनाय । वाजस्य- अन्नस्य । सातये- लब्धये । इषाम्- काम्यानाम् । रयीणाम्-
अन्नानाम् । दातारौ- दायकौ । हुवे- आह्वये ॥१३ ॥

आ नो गव्यैभिरश्वैर्वसव्यैरुप गच्छतम् ।

सखायौ देवौ सख्याय शम्भुवेन्द्राग्नी ता हवामहे ॥ ६.०६०.१४

गव्येभिः- चिद्रश्मिभिः । अश्वेभिः- प्राणैः । वसव्यैः- चित्तवृत्तिस्तम्भकारिभिः । वसु स्तम्भे ।
धेनुभिस्तुरगैरित्याधिभौतिके । उप आ गच्छतम् । सख्याय- मैत्र्यै । शम्भुवा- शङ्करौ । इन्द्राग्नी ।
सखायौ- मित्रौ । देवौ । ता- तौ । हवामहे- आह्वयामः ॥१४ ॥

इन्द्राग्नी शृणुतं हवँ यजमानस्य सुन्वतः।

वीतं हव्यान्या गतं पिबतं सोम्यं मधु॥ ६.०६०.१५

इन्द्राग्नी । सुन्वतः- रसनिष्पादकस्य । यजमानस्य- पूजकस्य दातुः सङ्गतिकारकस्य । हवम्-
आह्वानम् । शृणुतम् । हव्यानि- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्यानि । वीतम्- अनुभवतम् । आ-
गतम्- आगच्छतम् । सोम्यं मधु- मधुरं रसम् । पिबतम्- अनुभवतम् ॥१५॥